

Uticaj religioznih seoskih porodica u Srbiji na formiranje religioznog uvjerenja kod njihovog potomstva

Miroslav Ahtik

Pošto vera i ono u šta se veruje nije individualna već kolektivna tvorevina, saznanje o postojanju religioznih pojmova, kao i uverenje da su oni realni entiteti — mlada individua stiče socijalnim učenjem. Odgovore na pitanja koja proizilaze iz suočavanja sa svakodnevnim, uobičajenim i onim izuzetnijim, dramatičnim pojavama i situacijama — dete, odnosno adolescent ne mora dugo da traži: on ih lako nalazi kod odraslih kao delove religiozne koncepcije o postojanju i ponašanju vaniskustvenih, svemoćnih bića koja vladaju prirodom i čovekom. Oni mu ove pojmove ne samo da ne prenose nezainteresovano, već da i uveravaju da u njih treba da veruje, da ih poštuje i da prema njima ima određen odnos. Takve odrasle adolescent najčešće nalazi u svojim roditeljima kao i u ostalim starijima u svojoj porodici.

Da li je to tako i u društvu u kojem zvanična ideologija religiozno uverenje smatra nepotrebnim, nepoželjnim i nečim što nije svojstveno progresivnim osobama, koje grade humane društvene odnose i uslove koji čoveka oslobađaju od zabluda i neopravdanih uverenja, odnosno, da li je to tako i u društvu u kojem se putem nekih institucija (škole, sredstva masovne komunikacije, društveno-političke organizacije) šire ateistička uverenja?

Deo odgovora na ovo pitanje pokušali smo da nađemo ispitivanjem religioznosti članova njihovih porodica. Ispitivanje je vršeno anketom čiji je osnovni cilj bio dobijanje podataka o tome kako seoska omladina provodi svoje slobodno vreme. Izbor uzorka sastojao se od nekoliko etapa. Najpre je izvršena rejonizacija područja uže Srbije. Pošto je broj opština prema sadašnjoj administrativnoj podeli zahtevao daleko veći uzorak nego što je bio potreban, teritoriju Srbije podelili smo na 24 rejona. Broj rejona određen je kriterijem da ih bude onoliko koliko ima gradova koji bi mogli da predstavljaju centre svoje uže i dalje okoline. U svakom rejonu, zatim, izvršen je izbor jednog sela i to onog koje su 6 dobrih poznavalaca odnosnog rejona smatrali srednjerazvijenim selom u tom kraju. Bilo je postavljeno i ograni-

čenje da selo koje se izabere ne sme da bude gradu bliže od 8 km. U izabranom selu u uzorak je uzimano 50 omladinaca i omladinki: po svake starosne grupe (grupe su bile: 15—16 godina, 17—18, 19—20, 21—24—25) i po 25 od svakog pola. Tako je u uzorak ušlo 1 189 omladinaca i omladinki. Anketiranje je izvršeno 1968. god.

Podatak o religioznosti anketirane omladine dobijen je odgovorom ovako postavljeno pitanje: »Da li veruješ u boga — verujem, ne verujem, znam šta da kažem?« Religioznost članova porodice ustanovljavana je u istim okvirima anketiranog omladinca odnosno omladinke na pitanje koje je ista ili sličnu formulaciju. Smatramo da je pitanje bilo svakome dovoljno jasno i da nije bilo razloga za davanje neiskrenog odgovora: veće vrednosti ateističkog stava sprečavalo je one koji nemaju religiozno uverenje da ne izjavljuju, a nepostojanje društvenog negativnog pritiska omogućilo je vernicima da to slobodno izjave (a i sa stanovišta religioznih bilo bi gore poricati svoju veru).

Povezivanje podataka, odnosno odgovora o religioznosti omladinaca i omladinki s podacima koje su oni dali o religioznosti njihovih roditelja kazuje da religiozni roditelji vrše snažan uticaj na formiranje religioznosti uverenja kod svog potomstva. Razlika između procenta religioznih omladinaca i omladinki čiji roditelji veruju i procenta onih čiji roditelji ne veruju toliko je velika da je statistički značajna na nivou 0.01 (tabela 1).

Tabela 1

		Roditelji	
		oba ili jedan roditelj veruje	nijedan roditelj ne veruje
omladina	veruje	32,4% (310)	3,1% (5)
	ne veruje	67,6% (645)	96,9% (151)
		100,0% (955)	100,0% (156)

Sličan odnos postoji i između religioznosti omladinaca i omladinki i religioznosti ostalih članova njihovih porodica (roditelji, braća, sestre, baba). U porodicama u kojima su svi članovi religiozni, odnosno u kojima je više članova religiozno nego što nije, ima statistički značajno više religiozne omladine nego u porodicama u kojima je veći broj članova ateistički raspoložen, odnosno u kojima su svi ateisti. Razlika je značajna na nivou 0,01.

Tabela 2

		Članovi porodice	
		svi veruju ili više članova veruje nego što ne veruje	niko ne veruje ili više članova ne veruje nego što veruje
omladina	veruje	38,2% (301)	5,0% (17)
	ne veruje	61,8% (486)	95,0% (320)
		100,0% (787)	100,0% (337)

Ne raspoložemo podacima o uticaju religioznih gradskih porodica na formiranje religioznosti kod njihovog potomstva, ali ima razloga da se pretpostavi da je uticaj manji kod gradskih nego kod seoskih porodica. Ukazaćemo na neke činioce ovih razlika koji će istovremeno unekoliko objasniti iznete nalaze. Stanovnici sela mnogo više su izloženi uticaju prirode i mnogo manje su od nje zaštićeni. Neprekidno im prete razne nepogode, suše, poplave, iznenadni mrazevi: njihov višemesečni trud može da pokaže umanjeni efekat ili može da bude potpuno uništen. Zbog toga se osećaju nemoćnijim i kao takvi imaju više psihičkih preduslova da prihvataju koncepcije koje identifikuju bića koja kontrolišu ove događaje. Sve ovo, kao i njihovi roditelji, vidi i doživljava i mlada individua, koja zbog toga, takođe, postaje disponiranija za formiranje religioznog uverenja.

Budući da prisustvo i brojnost mogućnosti da se na iskrsla pitanja dobiju drugačiji nereligiozni odgovori i upozna s koncepcijama koje se zasnivaju na nauci, situacija u kojoj se nalazi omladina u gradu i omladina na selu dosta se razlikuje. U gradu se mnogo više oseća dejstvo ateističkih koncepcija: putem sredstava masovne komunikacije ovo shvatanje lakše dolazi do mladog čoveka ali i on češće nego njegov drug na selu nailazi na njih. I osoba, koje ili nikad nisu imale religiozno uverenje ili su ga odbacile, ima više u gradu. One ukoliko religiju ne odbacuju verbalno, ignorišu je svojim ponašanjem tj. nevršenjem religioznog rituala. Sve ovo pokazuje da mlada individua u gradu nije prepuštena samo porodičnom uticaju kao što je to uglavnom slučaj na selu.

U seoskoj porodici više se zadržalo religioznog rituala nego u gradskoj. Religioznim manifestacijama pridaje se više smisla i značaja. One su tamo gotovo jedine situacije u kojima se čovek može osećati svečano, prijatno. A to svakako ima uticaja na formiranje religioznosti kod mlade individue. U gradu mogućnosti takvog doživljavanja su proširene na mnoge nereligiozne skupove i situacije.

Na kraju, smatramo da bi bilo korisno prezentirati neukrštene i potpuno odgovore anketiranih omladinaca i omladinki o njihovoj religioznosti.

Tabela 3

	ukupno	muškarci	žene	
omladi na	veruje	26,07% (310)	19,83% (116)	32,39% (194)
	ne veruje	57,19% (680)	65,95% (389)	48,58% (291)
	neodlučan (ne zna šta da kaže)	15,82% (188)	13,40% (79)	18,19% (109)
	bez odgovora	0,92% (12)	0,51% (6)	0,84% (5)
		100,00% (1189)	100,00% (590)	100,00% (599)

Ako se uporedi procenat religioznih omladinaca i omladinki — 26,07% s procentom religioznih roditelja: 66,36% religioznih očeva i 70,16% religioznih majki, dobija se rezultat koji pokazuje da se nova generacija i pored snažnog uticaja porodice u priličnoj meri oslobodila jedne intelektualne zablude i jednog neopravdanog uverenja.

Summary:

AN INFLUENCE OF RELIGIOUS RURAL FAMILIES IN SERBIA ON THE FORMATION OF RELIGIOUS BELIEFS OF THE YOUNG GENERATION

This article is based on empirical investigation carried out in 1968. The author tried to examine the correlation between the influence of religious family environment and the formation of religious beliefs of young generations. His starting hypothesis was that beliefs are resulting from a collective image of a Family environment and a social environment as a whole, too.

In the first part of this article, the author explicates the applied methodological procedure and in the second part the results of this investigations. His enquiry embraced 955 young people. At first he analyses those young people he interviewed, whose both parents are religious, then those ones whose parents »do not believe at all.«

At the end the author comes to the conclusion that young generations have not been under the influence of their parents, at least concerning the religious beliefs and even in such a case where both parents were religious.

ВЛИЯНИЕ РЕЛИГИОЗНЫХ СЕЛЬСКИХ СЕМЕЙ В СЕРБИИ НА ФОРМИРОВАНИЕ РЕЛИГИОЗНЫХ УБЕЖДЕНИЙ У ПОТОМКОВ

В статье приведены результаты эмпирического исследования произведенного в 1968 году. В этой исследовательской работе автор проверял соотношение влияния непосредственной среды на религиозные убеждения молодого поколения. Автор исходит от предположения что религиозность является как результат коллективного представления непосредственной среды и более распространенных объединений. Непосредственная среда для автора заключается в первую очередь в семейных рамках. В первой части статьи автор рассматривает методологический прием выбора и определения образцов а во второй части приводит непосредственные результаты. Автор привел образец на основании 955 анкетированных лиц. В первом случае автор выделяет ту часть анкетированных у которых родители определенно выразили причастность к религии. У второй части анкетированных родители »вообще не верующие«. Результаты исследования указывают на фкт, что молодые поколения не испытывают особого влияния родителей в отношении религиозности и религиозных убеждений, даже и в случае где оба родителя все еще »верующие«.